

K OTÁZKE DÔCHODKOVÉHO SPORENIA V PODMIENKACH SLOVENSKEJ REPUBLIKY

SOME QUESTIONS OF PENSION INSURANCE IN SLOVAK REPUBLIC

HERCEGOVÁ, K.

Katedra účtovníctva a financií, FEM SPU, Nitra

In this time is often discuss topic questions about pension reforms and changes of pension system. The new system of pension insurance is built from “three towers”:

- current tower
- capitalization tower
- voluntary tower.

There are administrator's companies of the branch old age pension insurance in Slovakia. These companies are factoring pension accounts save. In this area is valid law n. 43/2004 old age saving. It is important to realize difference between old age saving, old age pension insurance and supplement pension insurance. In this article is allocate to new system pension insurance in Slovakia. The goal of this article is to analyse contemporary situation of this branch pension insurance by operating administrator's companies in Slovakia.

Key words

insurance company, insurance market, system of insurance, pension reform, pension system, pension insurance

Úvod

Vstup Slovenska do zjednotenej Európy prináša so sebou veľa zmien v rôznych oblastiach spoločenskej a hospodárskej existencie podnikateľských subjektov. Inak tomu nie je ani v oblasti poisťovníctva a poisťovní. Poisťovníctvo ako nevýrobné odvetvie národného hospodárstva patrí medzi najvýznamnejšie odvetvia každého štátu. Je súčasťou finančnej a úverovej sústavy a špeciálnym odvetvím peňažných služieb, ktoré poskytuje podnikateľským subjektom, občanom a spoločnostiam. Spoločnosť a naša ekonomika budú fungovať v nových podmienkach. Všetky tieto skutočnosti nás približujú k cieľu s názvom Európska únia.

Cieľ, materiál a metodika

Význam poisťovníctva spočíva v tom, že pomáha stabilizovať ekonomickú situáciu v spoločnosti a vytvára nové pracovné príležitosti (Meluchová, 2000).

Poisťný trh je zvláštny druh trhu, na ktorom sa uskutočňuje ponuka a dopyt v oblasti poistenia a zabezpečenia (Majtánová, 1998). Ak je ekonomika vyrovnaná a úspešná, potom je aj poisťný trh dôveryhodný. Vývoj na poisťnom trhu smeruje k väčšej komplexnosti služieb a k novým formám komunikácie s klientom.

Aktuálnou témou, ktorá sa v súčasnosti na Slovensku dotýka väčšiny obyvateľov je dôchodková reforma a zmeny dôchodkového systému. Nový systém dôchodkového zabezpečenia je postavený na troch pilieroch:

- priebežný,
- kapitalizačný,
- dobrovoľný.

V oblasti starobného dôchodkového sporenia na Slovensku pôsobia dôchodkové správcovské spoločnosti. Ich pôsobenie a činnosť je upravená Zákonom o starobnom sporení č. 43/2004 Z.z.

Je potrebné si uvedomiť rozdiel medzi starobným dôchodkovým sporením, starobným poistením a doplnkovým dôchodkovým poistením.

V predkladanom článku je poukázané na nový dôchodkový systém, ktorý sa zmenil na Slovensku od 1. januára 2005. Pozornosť je sústredená na analýzu trojpilierovej koncepcie dôchodkového zabezpečenia na Slovensku.

Podkladové materiály boli čerpané z rôznych dostupných zdrojov, ako sú odborné časopisy Trend, Investor, Profit, Poistné rozhľady a z elektronických informačných zdrojov, z internetových www stránok, ktoré sú uvedené v použitej literatúre.

Výsledky a diskusia

Cieľom reformy dôchodkového zabezpečenia v Slovenskej republike bolo vybudovanie moderného systému dôchodkového zabezpečenia, ktorý je založený na troch pilieroch s významným povinným starobným dôchodkovým sporením – tzv. II. pilier v kombinácii s priebežným pilierom, v ktorom sa uplatňuje princíp celospoločenskej solidarity. Systém povinného starobného dôchodkového sporenia upravuje zákon č. 43/2004 Z.z. o starobnom dôchodkovom sporení. Je založený na konkurenčnom princípe medzi súkromnými dôchodkovými inštitúciami – dôchodkovými správcovskými spoločnosťami. Štát v tomto systéme zohráva dôležitú funkciu tvorcu a vymáhateľa pravidiel fungovania súkromných dôchodkových inštitúcií a funkciu prevádzkovateľa centrálného registra prispievateľov.

Najskôr je potrebné poukázať na rozdiel medzi starobným dôchodkovým sporením, starobným poistením a doplnkovým dôchodkovým poistením:

Zabezpečenie občana v starobe by sa malo skladať z troch zložiek:

- z dávok starobného poistenia,
- z dávok starobného sporenia,
- z dávok doplnkového dôchodkového sporenia.

Starobné dôchodkové poistenie – tzv. priebežný pilier je pre každého zamestnanca a samostatne zárobkovo činné osoby povinné. Môžeme sa rozhodnúť či budeme celý dôchodok poberať z tohto priebežného piliera, alebo či vstúpime do tzv. kapitalizačného piliera. V druhom prípade to znamená, že náš dôchodok sa rozdelí na dve časti:

- jednu časť budeme poberať zo systému starobného dôchodkového poistenia – priebežný pilier, ktorý zabezpečuje Sociálna poisťovňa
- druhú časť budeme poberať zo systému starobného dôchodkového sporenia – kapitalizačný pilier, ktorý zabezpečujú dôchodkové správcovské spoločnosti.

Starobné sporenie – tzv. kapitalizačný pilier: pre vstup do kapitalizačného piliera sme ma mohli rozhodnúť do 30.06.2006. Ak sme pre 01.01.2005 neboli účastníkmi dôchodkového poistenia, do kapitalizačného piliera musíme vstúpiť. Odvody na povinné starobné dôchodkové zabezpečenie sú v oboch prípadoch rovnaké a odvádzajú sa do Sociálnej poisťovne. V prípade, že zostaneme iba v priebežnom pilieri, spravuje celé naše prostriedky Sociálna poisťovňa. V prípade, že sme si vybrali aj kapitalizačný pilier, odvádzajú Sociálna poisťovňa polovicu našich odvodov do dôchodkovej správcovskej spoločnosti, ktorú sme si sami vybrali. Výška dôchodku z priebežného piliera, ak sme účastníkmi aj kapitalizačného piliera, je pre nás polovica z toho, čo by sme z priebežného piliera dostali za obdobie starobného sporenia, keby sme sa kapitalizačného piliera nezúčastnili. Výška nášho dôchodku z kapitalizačného piliera bude závislá od toho, ako naša dôchodková správcovská spoločnosť zhodnotí naše prostriedky.

Doplňkové dôchodkové sporenie je nepovinné, jeho úlohou je prilepiť si zabezpečenie v starobe. Zmluvu o doplnkovom dôchodkovom zabezpečení môžeme uzatvoriť s doplnkovou dôchodkovou poisťovňou.

Nový dôchodkový systém na Slovensku je teda postavený na 3 pilieroch:

I. pilier – tzv. priebežný

Príspevky ekonomicky aktívnych ľudí sú odvádzané do Sociálnej poisťovne, ktorá z odvodených platieb vypláca dôchodky súčasným dôchodcom. Populácia však starne a pôrodnosť klesá rovnako u nás ako vo väčšine vyspelých krajín, čo bezprostredne ohrozuje efektívne fungovanie priebežného piliera.

I. pilier zostáva v upravenej forme zachovaný aj po dôchodkovej reforme a bude tvoriť časť nášho budúceho dôchodku. Jeho výška bude, samozrejme, závisieť od rozhodnutí a možní štátu.

II. pilier – tzv. kapitalizačný

Časť zákonom stanovených povinných odvodov, ktoré smerovali výlučne do fondov Sociálnej poisťovne, môže na základe nášho rozhodnutia smerovať na náš osobný dôchodkový účet vo vybranej dôchodkovej správcovskej spoločnosti. Súkromné dôchodkové správcovské spoločnosti majú zverenú naše financie, ktoré efektívne zhodnocujú, pretože peniaze neprerozdeľujú, ale investujú. Po odchode do dôchodku, ktorý si môžeme určiť aj sami, ich môžeme začať čerpať.

II. pilier je základom dôchodkovej reformy. Nejde o doplnkové sporenie, nemusíme platiť teda nič navyše.

III. pilier – tzv. doplnkový

V tomto pilieri si môžeme dodatočne šetriť na dôchodok v súkromných doplnkových dôchodkových poisťovniach. Ďalšou alternatívou šetrenia na dôchodok môže byť životného a investičné poistenie, investovanie alebo iné formy sporenia.

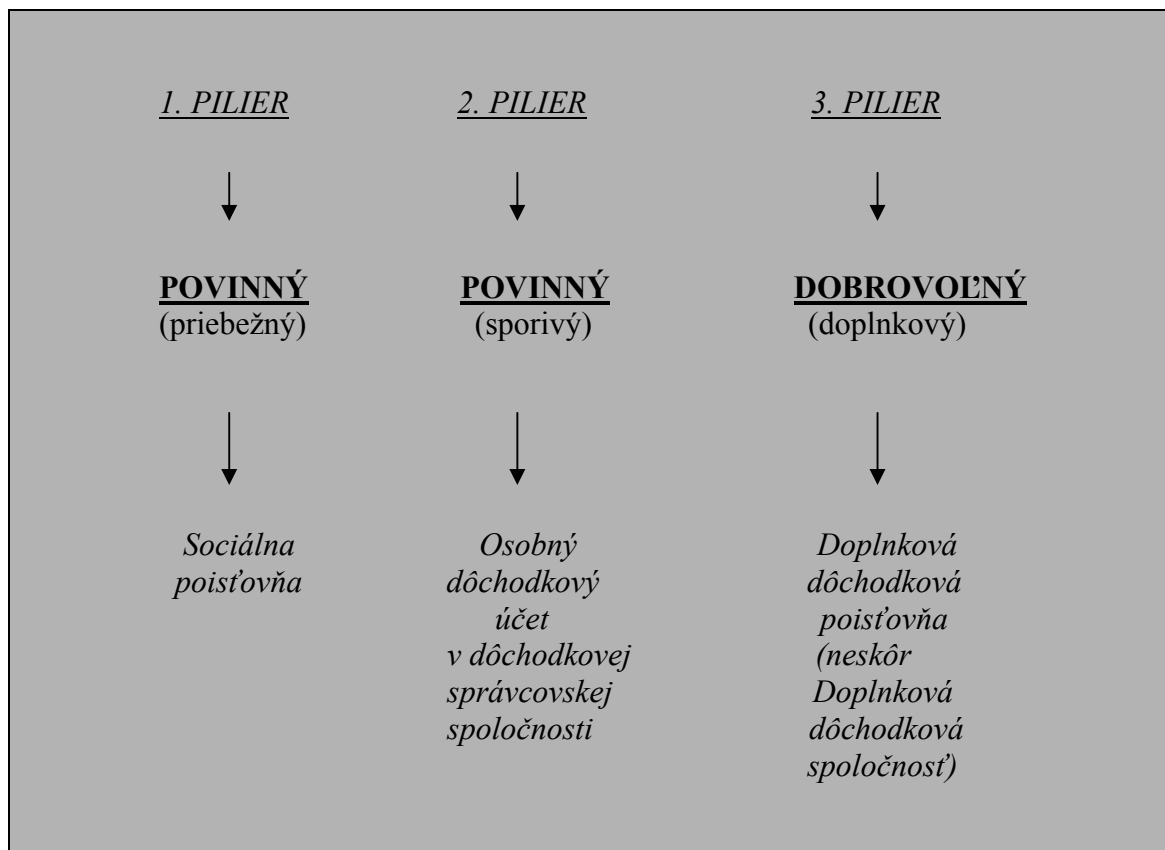
Najdôležitejšie výhody II. piliera možno zhrnúť nasledovne:

- sporiť budeme na vlastnom osobnom dôchodkovom účte,
- nebudeme platiť nič navyše, keďže na náš dôchodkový účet sa presmeruje časť našich odvodov, ktoré už teraz platíme do Sociálnej poisťovne,
- získame neustály prehľad o svojich dôchodkových úsporách, peniaze zo starobného dôchodkového sporenia zostanú stále našim majetkom a je ich možné dediť,
- činnosť každej dôchodkovej správcovskej spoločnosti je pod prísny dohľadom Národnej banky Slovenska,
- každá dôchodková správcovská spoločnosť zodpovedá za ziskovosť svojich fondov na úrovni porovnateľnej s ostatnými dôchodkovými správcovskými spoločnosťami svojim majetkom,
- časť nasparených peňazí, ktorá presiahne zákonom stanovenú minimálnu výšku doživotného dôchodku, si budeme môcť ihneď po odchode do dôchodku vybrať v hotovosti,
- za prípadnú škodu spôsobenú konaním dôchodkovej správcovskej spoločnosti alebo jej depozitára v starobnom dôchodkovom sporení ručí v zmysle zákona Sociálna poisťovňa.

3 piliere = 3 zdroje financovania dôchodku môžeme znázorniť nasledovne:

(pilieri predstavujú možné zdroje financovania dôchodku, pričom 1. a 2. pilier sú povinné a 3. pilier je dobrovoľný):

3 PILIERE = 3 ZDROJE FINANCOVANIA DÔCHODKU

Zdroj: www.dochodok.gov.sk

V súčasnosti na Slovensku má licenciu na vykonávanie činnosti **6 dôchodkových správcovských spoločností**, ktoré sú združené v Asociácii dôchodcovských správcovských spoločností:

1. Allianz – slovenská dôchodková správcovská spoločnosť, a.s.
(depozitár: Tatrabanka, a.s.)
depozitár dôchodkového fondu je banka alebo pobočka zahraničnej banky, ktorá má povolenie na výkon činnosti depozitára a na vykonávanie vedľajšej investičnej služby spočívajúcej v úschove alebo správe cenných papierov)
2. ING dôchodková správcovská spoločnosť, a.s.
(depozitár: Ludová banka, a.s.)
3. VUB Generali dôchodková správcovská spoločnosť, a.s.
(depozitár: Slovenská sporiteľňa, a.s.)
4. AEGON, d.s.s., a.s.
(depozitár: Unibanka, a.s.)
5. ČSOB d.s.s., a.s.
(depozitár: HVB Bank, a.s.)
6. Winterthur d.s.s., a.s.

(depozitár: HVB Bank, a.s.)

Dôchodkové správcovské spoločnosti vedú osobné dôchodkové účty jednotlivých klientov, s ktorými uzatvorili zmluvu o starobnom dôchodkovom sporení. Ich činnosť je upravená Zákonom č. 43/2004 Z.z. o starobnom dôchodkovom sporení. Peniaze uložené na účtoch zostávajú majetkom sporiteľa a sú investované podľa výberu klientov do jedného z troch dôchodkových fondov a v prípade smrti sú predmetom dedenia. Dôchodkový fond sa tvorí predovšetkým z príspevkov sporiteľov a z výnosov z nich. Každá dôchodková správcovská spoločnosť je povinná vytvoriť a spravovať tri dôchodkové fondy:

- konzervatívny fond,
- vyvážený fond,
- rastový fond.

Konzervatívny dôchodkový fond – ide o fond s najnižším rizikom, celý majetok v tomto fonde možno použiť len na investovanie do dlhopisov a do peňažných investícií a musí byť zabezpečený voči menovému riziku. Tento fond je vhodný pre tých, ktorí majú menej ako 10 rokov do dovŕšenia dôchodkového veku.

Vyvážený dôchodkový fond – ide o fond, v ktorom sú dlhopisové, peňažné aj akciové investície, pričom akciové investície môžu tvoriť najviac 50 % hodnoty majetku v tomto fonde. Miera rizika je vyvážená – akciová zložka zabezpečuje potenciál rastu a dlhopisové a peňažné investície prinášajú stabilizačný efekt. Najmenej 50 % hodnoty majetku v tomto fonde musí byť zabezpečených voči menovému riziku.

Rastový dôchodkový fond – ide o fond, v ktorom investície smerujú najmä do akciových – rizikovejších finančných nástrojov, maximálne však do výšky 80 % hodnoty majetku v tomto fonde. Dlhopisové a peňažné investície tvoria minimálne 20 % hodnoty majetku fondu. Rovnaký podiel, t.j. 20 % majetku v tomto fonde, musí byť zabezpečených proti menovému riziku. Je vhodný predovšetkým pre mladších sporiteľov, u ktorých je predpoklad, že budú v tomto fonde sporiť dlhý čas a podľa zákona nesmú v ňom sporiť tí, ktorým do dôchodkového veku chýba menej ako 15 rokov. V tomto fonde je zvýšené riziko, ale má najvyšší potenciál zhodnotenia.

V súčasnosti na Slovensku majú licenciu na vykonávanie činnosti **3 doplnkové dôchodkové spoločnosti**:

1. ING Tatry - Sympatia, d.d.s., a.s.

(depozitár: Všeobecná úverová banka, a.s.)

2. Winterthur, d.d.s., a.s.

(depozitár: HVB Bank Slovakia a.s.)

3. Doplnková dôchodková spoločnosť Tatra banky, a.s.

(depozitár: Československá obchodní banka, a.s., pobočka zahraničnej banky v SR)

Doplnkové dôchodkové spoločnosti vedú účty klientov, ktoré uzavreli s nimi zmluvu o doplnkovom dôchodkovom sporení. Ich činnosť je upravená Zákonom č. 650/2004 Z.z. o doplnkovom dôchodkovom sporení. Doplnkové dôchodkové sporenie je dobrovoľný systém sporenia, ktorý je založený na platení príspevkov od zamestnanca aj od zamestnávateľa s účasťou štátu, pretože štát poskytuje daňové úľavy. Zamestnávateľ, ktorý má uzatvorenú zamestnávateľskú zmluvu s doplnkovou dôchodkovou spoločnosťou poskytuje svojmu zamestnancovi príspevok, ktorý je vopred dohodnutý v zmluve. Tým získava sporiteľ maximálne zhodnotenie príspevkov na osobnom dôchodkovom účte. Jeho zmyslom je priblížiť výšku dôchodku k príjmu dosahovaného pred odchodom občana do dôchodku.

Záver

V každej trhovej ekonomike má poisťovníctvo a poisťný trh dôležité miesto so špecifickými úlohami a významom. Poisťovníctvo je zvláštnym nevýrobným odvetvím, ktoré zabezpečuje elimináciu rizík a ovplyvňuje činnosť ľudí. Súčasťou poisťného trhu na Slovensku sú poisťovacie inštitúcie, dozor nad poisťovníctvom, asociácie poisťovní, sprostredkovateľské spoločnosti, maklérske spoločnosti a ďalšie subjekty.

Poisťný trh je zvláštny druh trhu, na ktorom sa stretáva ponuka a dopyt v oblasti poistenia a zabezpečenia. Vývoj na poisťnom trhu smeruje k väčšej komplexnosti služieb a k väčšiemu komfortu pre klientov, čím sa vytvára určité konkurenčné prostredie.

Literatúra

1. Chovan, P.: Komerčné poisťovníctvo, Ekonóm, Bratislava, 2001, ISBN 80-88727-36-7
2. Majtánová, A.: Poisťný trh, Elita Bratislava, 1998, ISBN 80-85323-32-X
3. Meluchová, J.: Poisťovníctvo a účtovníctvo poisťovní, Bratislava, Ekonómia, 2000, ISBN 80-88715-86-5
4. Poistné rozhľady č. 5/2005, č. 3/2006, č. 4/2006 a č.5/2006 – časopis slovenského poisťovníctva, vydáva Slovenská asociácia poisťovní, Bratislava
5. Zákon č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve
6. Zákon č.43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení
7. Zákon č. 650/2004 Z. z. o doplnkovom dôchodkovom sporení
8. internetové zdroje:
www.poistovne.sk (17.10.2006)
www.nbs.sk (17.10.2006)
www.dochodok.gov.sk (17.10.2006)
www.dochodok.poradenstvo.com (17.10.2006)
www.slaspo.sk (17.10.2006)
www.adss.sk (17.10.2006)

Kontaktná adresa autorky:

Ing. Katarína Hercegová, PhD.
Katedra účtovníctva a financií
Fakulta ekonomiky a manažmentu
SPU Nitra, Trieda Andreja Hlinku 2
Tel: 037/641 klapka 4117, 4194 sekretariát
e-mail: katarina.hercegova@post.sk
Katarina.Hercegova@fem.uniag.sk